

« الإستثناء »

عبارت از آن است که فعلی را به یک عده نسبت دهیم سپس همان فعل را از عده‌ی دیگر برداریم.

ارکان جمله‌ی استثنائیة:

1- **مستثنی منه** : قبل از أدوات می آید ، فعل یا خبر به او نسبت داده می‌شود و باید جمع باشد، یا مفردی که

دارای اجزاء ، و یا نکره در جمله ی منفی است.

2- **أدات استثناء** : **إلا**

3- **مستثنی** : بلافاصله بعد از (**إلا**) می‌آید و حکمش را از مستثنی منه جدا می‌کنیم .

« اصطلاحات »

1- **استثناء تام** : یعنی جمله ی قبل از (**إلا**) کامل باشد و همه‌ی ارکان خود را گرفته باشد.

2- **استثناء ناتمام** : یکی از ارکان اصلی جمله ی قبل از (**إلا**) حذف شده و جمله ناقص است.

3- **استثناء منفی** : یکی از أدوات نفی یا استفهام در جمله ی قبل از (**إلا**) ذکر شده است. (**ما - لا - لن - لم - لَمَّا**

- **لیسَ - أ - هل**)

4- **استثناء مثبت** : حرف نفی یا استفهام در جمله ی قبل از (**إلا**) ذکر نشده است. .

احکام مُستثنی :

مستثنائی که بعد از (**إلا**) می‌آید در اصل باید منصوب باشد ولی بخاطر وجود قواعدی دیگر مانند (مفْرَع)،

مستثنی با توجّه به نیاز جمله ی قبل اعراب می‌گیرد.

الف: مستثنی حتماً باید منصوب شود	1- تام و مثبت: جاء الطلابُ إلى المدرسةِ إلا حميداً
	2- تام و منفی : ما رأى التلميذَ المعلمينَ إلا واحداً منهم

ب: مَفْرَعٌ : (نا تمام و منفی): در استثناء مفرغ جمله قبل از (إِلَّا) ناقص است و یکی از ارکان اصلی جمله ذکر نشده است همچنین یکی از حروف نفی یا استفهام در جمله ی قبل از (إِلَّا) ذکر شده است ، در این صورت مستثنای بعد از (إِلَّا) با توجه به نیاز جمله قبل اعراب می‌گیرد.

مانند: ما رأيتُ إلا علياً. لا يصلحُ الرعيةَ إلا العدلُ.

نکته: گاهی اوقات دو جمله به شما داده می‌شود که یک جمله مثبت و دیگری منفی است و از شما خواسته می‌شود که این دو جمله را به یک جمله ی استثنائی تبدیل کنید.

- 1- ابتدا جمله ی مثبت را کاملاً بنویسید.
 - 2- بعد از جمله ی مثبت ، (إِلَّا) آدات را اضافه کنید .
 - 3- از جمله ی منفی (حرف نفی و فعل منفی و کلماتی که در جمله ی مثبت آمده‌اند را حذف کنید)
 - 4- باقی مانده ی از جمله ی منفی را منصوب ساخته به عنوان مستثنی بعد از آدات بنویسید.
- نَجَحَ التَّلَامِيذُ فِي الإِمْتِحَانِ / مَا نَجَحَ الْمُتَكَاسِلُ فِي الإِمْتِحَانِ ← (نَجَحَ التَّلَامِيذُ فِي الإِمْتِحَانِ إِلَّا الْمُتَكَاسِلُ .)
حضرت الطَّالِبَاتُ فِي إِمْتِحَانِ الكِيمِيَا / مَا حَضَرَتِ فَاطِمَةُ فِي إِمْتِحَانِ الكِيمِيَا ← (حضرت الطَّالِبَاتُ فِي إِمْتِحَانِ الكِيمِيَا إِلَّا فَاطِمَةُ.)

نکته (أصل ترجمه) : اگر جمله ی استثنائی مفرغ باشد جمله به صورت مثبت ترجمه می‌شود و از کلمه ی

(فقط) استفاده می‌کنیم. لا تعبدوا إلا الله ← فقط خدا را پرستش کنید.

ما قرأتُ إلا درسَ الفيزياء ← فقط درس فیزیک را خواندم.

خطای